

KONKURENTSIAMET

KONKURENTSIAMETI ARUANNE

postiteenuste valdkonnas toimunud arengute ja
esilekerkinud probleemide ning Konkurentsiameti tegevuse
kohta nimetatud valdkonnas 2022. aastal

TALLINN 2023

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Postside turg.....	3
2. Tegevusluba nõudvad postiteenused.....	4
3. Tegevusluba mittenõudvad postiteenused	6
3.1. Kullerpostiteenus	6
3.2. Otsepostiteenus	8
3.3. Perioodilise väljaande edastamise teenus	8
4. UPT osutaja.....	9
4.1. Kuluarvestus.....	10
4.2. UPT tasud	10
4.3. UPT allahindlused.....	10
5. UPT ebamõistlikult koormavate kulude katmine	11
5.1. UPT makse.....	11
5.2. UPT hüvitis	12
6. Postivõrk.....	12
6.1. Postkontorid.....	13
6.1.1. UPT osutaja postkontorid	13
6.2. Kirjakastid.....	14
6.3. Ülejäänud juurdepääsupunktid.....	14
7. Järelevalve	14
7.1. UPT kirisaadetiste edastamise kvaliteet	14
7.2. Järelevalve statistika	14
8. Tegevused 2022. aastal	16

Sissejuhatus

Postiseaduse § 47 lg 1 kohaselt esitab Konkurentsiamet Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumile iga aasta teises kvartalis kirjaliku aruande postiteenuste valdkonnas toimunud arengute ja esilekerkinud probleemide ning ameti tegevuse kohta nimetatud valdkonnas eelmise kalendriaasta jooksul. Käesolev aruanne kajastab Konkurentsiameti 2022. aasta tegemisi ja postituru ülevaadet.

Tegevusloaga postiteenuse osutajate arv 2022. aastal vähenes ja majandustegevuse registrist (MTR) kustutati kolm kullerpostiteenuse osutajat ja registreeriti kaks kullerpostiteenuse osutajat. Mõned teenuse osutajad omasid samaaegselt mitme postiteenuse registreeringut. Registreeritud postiteenuse osutajate koguarv oli aasta lõpu seisuga 56.

Edastatud postisaadetiste koguarv vähenes 2022. aastal 9% võrra peamiselt postisaadetiste, otseposti saadetiste ja perioodiliste väljaannete arvu langusest, kus kullerpostiteenuste maht jäi sarnasele tasemele mis eelmisel aastal. Samas hoolimata koguste vähenemisest kasvas postituru kogukäive aastaga 2,0% võrra. Tõusu vedasid kullerpostiteenused ja perioodika, mille käive kasvas tulenevalt hinnatõusust ning lisaks sai perioodika riigilt täiendavalt ühekordsest toetust. Universaalse postiteenuse (UPT) käive kahanes 2022. aastal võrreldes eelneva aastaga 23,0%, samas kui UPT maht langes koguni 38,1%.

Kaebusi ja teabenõudeid postiteenuse osutajate tegevuse kohta esitati 2022. aastal 18, mis on 2 võrra vähem kui 2021. aastal. Probleemid olid peamiselt seotud saadetiste kadumise, kahjustumise, kättetoimetamise ja kogumisega

1. Postside turg

Postiseaduse kohaselt jagunevad postiteenused kaheks:

- teenused, mille osutamiseks on vaja taotleda Konkurentsiametilt tegevusluba;
- teenused, mille osutamiseks on vaja tegevus registreerida MTR-s.

Tegevusluba nõudvad teenused on kirisaadetiste ja postipakkide liht-, täht- ja väärtsaadetisena edastamine, samuti UPT osutamine. Kullerpostiteenuse, otsepostiteenuse, perioodilise väljaande edastamise ja muu postiteenuse korral on vaja tegevus lihtsalt registreerida.

AS Eesti Post (edaspidi Eesti Post) omab tegevusluba nii UPT osutamiseks kui ka siseriiklike ja rahvusvaheliste kirisaadetiste ja postipakkide edastamiseks. AS Express Post (edaspidi Express Post) omab tegevusluba siseriiklike kirisaadetiste edastamiseks.

MTR-s registreeriti 2022. aastal kaks uut kullerpostiteenuse osutajat. Samal ajal kustutati MTR-st kolm kullerpostiteenuse osutajat.

Kokkuvõttes oli 2022. aasta lõpu seisuga MTR-s registreeritud 57 erinevat postiteenuse osutajat. Mitmed ettevõtjad osutasid korraga mitut erinevat postiteenust. Postiteenuse osutajate arv teenuste kaupa on esitatud Tabelis 1. Tegemist on MTR-i andmetega, mis tähendab, et mitmed ettevõtjad omasid küll registreeringut, kuid tegelikkuses kõik need reaalset postiteenuseid ei osutanud.

Tabel 1 Postiteenuse osutajate arv aastatel 2018 - 2022

Postiteenus	2018	2019	2020	2021	2022
Universaalne postiteenus	1	1	1	1	1
Kirisaadetise edastamine liht-, täht- ja väärtsaadetisena	2	2	2	2	2
Postipaki edastamine liht-, täht- ja väärtsaadetisena	1	1	1	1	1
Kullerpostiteenus	47	49	49	49	48
Otsepostiteenus	7	7	7	6	6
Perioodilise väljaande edastamine	6	7	7	6	6
Muud postiteenused	12	14	14	14	14

Postiteenuste käive teenuste kaupa on esitatud Tabelis 2. Kirisaadetiste ja postipakkide edastamise all on silmas peetud teenuse osutamist tegevusloa alusel (v.a UPT).

Tabel 2 Postiteenuste käive aastatel 2019 - 2022 (eurot)

Postiteenus (€)	2019	2020	2021	2022
Universaalne postiteenus	*	*	*	*
Kirisaadetise edastamine	*	*	*	*
Postipaki edastamine	*	*	*	*
Kullerpostiteenus	91 043 938	111 420 043	151 743 598	157 453 577
Otsepostiteenus	*	*	*	*
Perioodika edastamine	*	*	*	*
Muud postiteenused	*	*	*	*
Kokku	131 480 980	151 102 685	192 388 775	196 170 322

* Konfidentsiaalne

Muud postiteenused sisaldavad Eesti Posti teenuseid nagu tegevusluba mittedeale kirja- ja paki edastamise teenus ning postisaadetiste väljastusteadete edastamine. Teiste registreeritud ettevõtjate muu postiteenuse käive oli eeldatavalt null.

Tabelist 2 on näha, et kogu postituru käive kasvas 2022. aastal võrreldes eelneva aastaga 3,8 mln euro võrra ehk 2,0%. Käivet kasvatasid kullerpostiteenus 5,7 mln euro ehk 3,8% võrra ja perioodika edastamine. Seoses koroonaviiruse leviku ajal toimunuga on inimesed jäänud kasutama e-kaubanduse teenuseid ja sellest tulenevalt on nende mahud püsinud samal tasemel. E-kaubandusest ostetud tooted toimetatakse ostjani postiteenuseid kasutades. Käibe langus toimus eelkõige kirisaadetise ja postipaki edastamise ning perioodika kategoorias.

Teenuste käibest moodustas kullerpostiteenus 2022. aastal 80% kogukäibest, UPT osakaal oli *%. Ülejäänud postiteenuste osakaal jäi alla 10%. (vt Joonis 1).

* Konfidentsiaalne

Joonis 1 Postiteenuste käibe jaotus 2022. aastal

Põhilised teenuse osutajad on jäänud samaks. Tihe konkurents eksisteerib endiselt vaid kullerpostiteenuse turul, kus käive on näidanud stabiilset kasvu.

2. Tegevusluba nõudvad postiteenused

Tegevusluba on nõutav UPT osutamiseks ja kirisaadetiste ning postipakkide edastamiseks liht-, täht- ja väärtsaadetisena (edaspidi MUPT teenused).

Lihtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale ilma allkirjata;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldamata;
- mille kaotsimineku või kahjustumise korral puudub postiteenuse osutajal kohustus maksta hüvitist.

Tähtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldamata;
- mille kaotsimineku või kahjustumise korral maksab postiteenuse osutaja saatjale postiteenuse osutaja eelnevalt määratud garantiisumma.

Väärtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldatud;
- mille kaotsimineku või kahjustumise korral maksab postiteenuse osutaja saatjale tema avaldatud saadetise väärtuse.

Partiisaadetisena edastatakse:

- kirisaadetis, mis antakse saatja poolt postiteenuse osutajale samaaegselt üle edastamiseks vähemalt 100 saajale;

- postipakk, mis antakse saatja poolt postiteenuse osutajale samaaegselt üle edastamiseks vähemalt 25 saajale.

Tegevusloaga postiteenuse osutajaid oli Eestis 2022. aastal endiselt kaks. Eesti Post oli UPT osutaja ja pakkus kõiki võimalikke tegevusloaga osutatavaid postiteenuseid. Express Post osutas tegevusloaga teenustest siseriikliku kirisaadetise edastamise teenust.

UPT maht tervikuna langes 2022. aastal 38,1%, võrreldes eelneva aastaga (vt Tabel 3).

Tabel 3 UPT teenuste mahud aastatel 2018 - 2022 (saadetist)

Postiteenus (tk)	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Riigisisised mahud</i>					
Lihtkirja edastamine	1 713 060	1 852 409	1 584 356	1 400 123	1 180 524
Tähtkirja edastamine	91 238	58 527	41 692	28 186	15 260
Väärtkirja edastamine	4 623	4 408	5 224	7 516	14 518
Tähtpaki edastamine	123 514	110 898	82 326	67 862	55 073
Väärtpaki edastamine	3 540	150	125	108	83
<i>Rahvusvahelised mahud riigist välja</i>					
Lihtkirja edastamine	738 906	709 009	389 224	334 888	326 099
Tähtkirja edastamine	189 052	193 444	187 022	150 591	131 413
Väärtkirja edastamine	161	156	181	116	135
Tähtpaki edastamine	92 096	89 785	106 550	122 438	134 068
Väärtpaki edastamine	886	562	618	502	1 864
<i>Rahvusvahelised mahud riiki sisse</i>					
Lihtkirja edastamine	7 576 462	9 113 337	6 923 842	5 655 370	2 998 837
Tähtkirja edastamine	1 556 049	366 008	351 897	318 255	167 123
Väärtkirja edastamine	875	709	415	403	366
Tähtpaki edastamine	72 537	74 349	75 056	77 720	25 897
Väärtpaki edastamine	1 044	912	918	486	479
Kokku	12 164 043	12 574 663	9 749 446	8 164 564	5 051 739

Peamine langus toimus rahvusvaheliste riiki sisenevate ja riigisiseste lihtkirjade osas. Edastatud siseriiklike postipakkide arv oli oluliselt madalam ja langustrendis, seda eelkõige pakiautomaatide alternatiivi tõttu, mille kaudu osutatav teenus ei kuulu UPT koosseisu.

Kirisaadetisi ja postipakke saab tegevusloa alusel edastada ka mitte-UPT-na (MUPT). MUPT viimaste aastate mahud on toodud tabelis 4.

Tabel 4 MUPT teenuste mahud aastatel 2018 - 2022 (saadetist)

Postiteenus (tk)	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Siseriiklikud mahud</i>					
Lihtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Tähtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Väärtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Tähtpaki edastamine	*	*	*	*	*
Väärtpaki edastamine	*	*	*	*	*
<i>Rahvusvahelised mahud</i>					
Lihtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Tähtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Väärtkirja edastamine	*	*	*	*	*
Tähtpaki edastamine	*	*	*	*	*

Väärtpaki edastamine	*	*	*	*	*
Kokku	*	*	*	*	*

* Konfidentsiaalne

Tabelis 4 toodud rahvusvahelised mahud kajastavad ainult riigist väljuvat suunda, kuna antud teenuste raames ei saabu Eestisse ühtegi saadetist. Tabelist 4 on näha, et MUPT mahud on 2022. aastal pigem langenud. Kokku langes MUPT saadetiste arv 2022. aastal 0,9 mln saadetise võrra ehk 10,2%. Viimase viie aastaga on langenud siseriiklike lihtsaadetisena edastatavate kirisaadetiste arv 29,5% ja rahvusvaheliste lihtsaadetisena edastatavate kirisaadetiste arv koguni 58,2%.

3. Tegevusluba mittenõudvad postiteenused

Postiteenused, mille osutamiseks ei ole vaja taotleda tegevusluba ja mille osutamiseks piisab registreeringust, olid endiselt kullerpostiteenus, otsepostiteenus ja perioodilise väljaande edastamise teenus.

3.1. Kullerpostiteenus

Kullerpostisaadetiseks loetakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mis edastatakse kulleriga kiirel ja usaldusväärsel viisil;
- mille saatjal on võimalus igal hetkel saada informatsiooni saadetise asukoha kohta selle teekonnal, sekkuda saadetise kättetoimetamisse ja vajaduse korral korraldada ümber selle edastamist.

2022. aasta lõpu seisuga oli MTR-s registreeritud 48 kullerpostiteenuse osutajat, kellest tegelikult osutas teenust 24 ettevõtjat. Nendeks olid OÜ A-Kuller & Partnerid, Express Post, AS Eesti Post, Forus Security AS, TNT Express Worldwide Eesti AS (edaspidi TNT), AS DPD Eesti (edaspidi DPD), OÜ EKLT (edaspidi EKLT), DHL Express Estonia AS (edaspidi DHL), Itella Estonia OÜ (edaspidi Itella), Federal Express Corporation Eesti filiaal OÜ, T grupp OÜ (end. Cargobus OÜ), Autopost Terminal OÜ, Aberg Express OÜ, Euroxkuller OÜ, Venipak Eesti OÜ, DK LOGISTICS OÜ, Jet Express OÜ, Einroo Group OÜ, OSC Transport OÜ, Bentte OÜ, Balti Logistika AS, K Security OÜ, FamLogistics OÜ ja MAILPUER OÜ.

Teenust ei osutanud 9 ettevõtjat (st aastakäive oli null). Nendeks olid OÜ MGI Turundus, Saratopi OÜ, Puupost OÜ, OÜ MINIKOPP, Adduco OÜ, AS Komerik, Vabalthingav OÜ, Osäühing Landsales ja Fortrexs global OÜ.

Postiteenuse turust ülevaate saamiseks edastas Konkurentsiamet kõigile tegevusluba või MTR-s registreeringut omavale ettevõtjale ankeedi, milles palus andmeid nii mahtude kui käivete kohta.

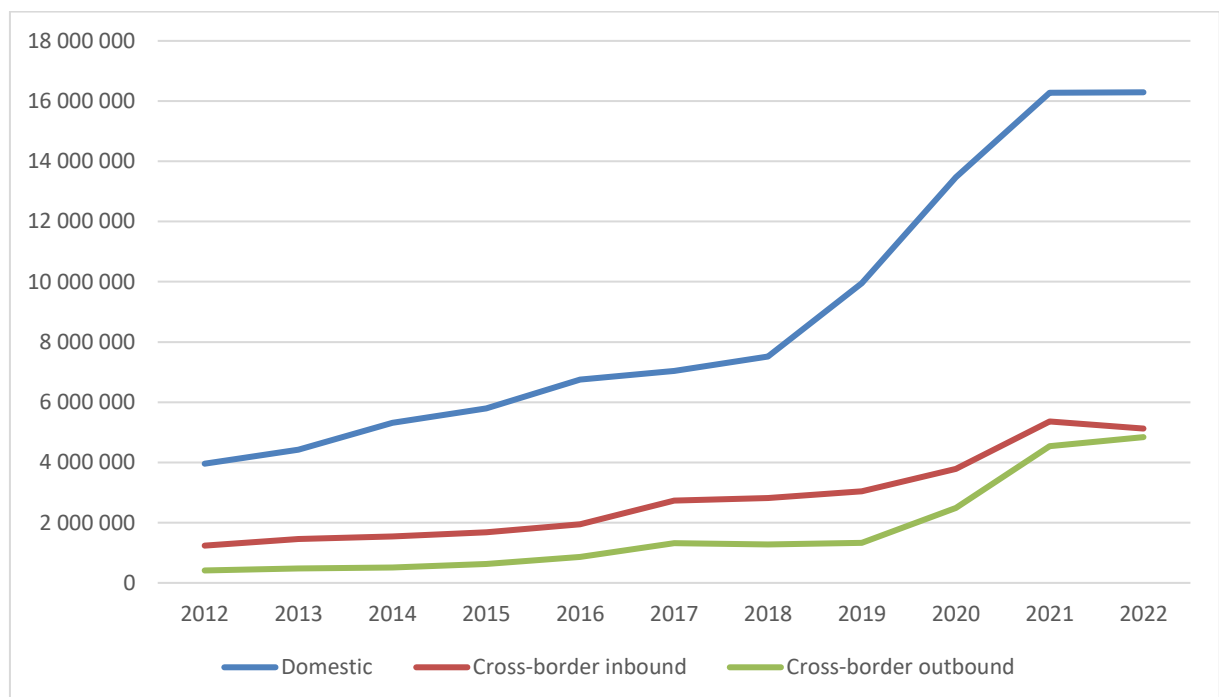
Täidetud ankeeti ei õnnestunud aruande koostamise ajaks tagasi saada 23 ettevõtjalt. Nendeks olid 24express OÜ, A.S.B Grupp OÜ, Baltic Grupp Kinnisvarahooldus OÜ, DataInternational Group OÜ, DmK Studio OÜ, Eesmaa OÜ, FF Group OÜ, Grand Delivery OÜ, NUDAL OÜ, OLAARAN OÜ, OSAÜHING AKR-GRUPP, Osäühing Avotra, Osäühing GlobexService, osäühing RUFF A.R., Osäühing T.P.PROJEKT, OÜ Family AW, OÜ Reval Kuller, Polar

Spirits OÜ, Roadrunner OÜ, RP Service Group OÜ, Secutech Corp UÜ, Turmaliin UÜ ja wishlist OÜ. Konkurentsiametile teadaolevalt need ettevõtjad 2022. aastal kullerpostiteenust ei osutanud või oli edastatud saadetiste arv marginaalne ning nende turuosa kokku jäi hinnanguliselt alla 5%.

2022. aasta kullerpostiteenuste käive (siseriiklik ja rahvusvaheline) oli 157,5 mln eurot. Saadetisi edastati 2022. aastal kokku 26,3 mln tükki (vt tabel 5).

Kullerpostisaadetis (tk)	2018	2019	2020	2021	2022
Siseriiklik	7 521 062	9 954 577	13 467 963	16 275 373	16 292 055
Rahvusvaheline sisse	2 813 117	3 037 273	3 780 526	5 361 226	5 120 737
Rahvusvaheline välja	1 277 390	1 333 133	2 484 932	4 540 896	4 840 924
Kokku	11 611 569	14 324 983	19 733 421	26 177 495	26 253 716

Tabelist 5 annab ülevaate joonis 2, kus on toodud viimaste aastate mahumuutus graafiliselt.

Joonis 2 Kullerpostisaadetiste arvu muutus aastatel 2012-2022

Jooniselt 2 on näha, et siseriiklike saadetiste arv on olnud pikalt kiirelt tõusva trendiga, kuid viimasel aastal jäänud võrreldes eelmiste aastatega samale tasemele. Samal ajal kasvas rahvusvaheliste saadetiste arv riigist väljuval suunal ja vähenes riiki siseneval suunal.

Siseriiklikult olid suurimad teenuse osutajad 2022. aastal teenuse mahu järjekorras alustades suuremast Eesti Post, Itella ja DPD (kokku 88% turust).

Rahvusvahelise teenuse osutamisel (välismaale saadetavad saadetised) olid 2022. aastal turuliidrid teenuse mahu järjekorras alates suuremast Eesti Post, Itella, EKLTL OÜ ja DPD (kokku 83,7% turust).

Siseriikliku kullerpostiteenuse mahu osakaal 2022. aastal oli 62,1% ja rahvusvahelise teenuse osakaal 37,9%.

3.2. Otsepostiteenus

Otsepostisaadetiseks loetakse kirisaadeti:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale ilma allkirjata;
- mille sisuks on turunduslik või avalik materjal;
- mida edastatakse samaaegselt vähemalt 100 saajale;
- mille sisu, kaal ja mõõtmed on identsed teiste samaaegselt edastatavate saadetiste omadega, välja arvatud saaja nimi, postiaadress, identifitseerimisnumber ning muud teisendused, mis ei muuda sõnumi olemust;
- mille pakendile on kantud märke «reklaam», «reklaam posti teel» või «otsepost».

2022. aasta lõpu seisuga oli MTR-i kantud kuus teenuse osutajat, kellest teadaolevalt ainult kolm osutasid teenust. Nendeks olid Eesti Post, Express Post ja väikses mahus ka FamLogistics OÜ. Puupost OÜ ja OÜ MINIKOPP teenust ei osutanud. DataInternational Group OÜ-lt andmeid saada ei õnnestunud, kuid eelnevate aastate andmete põhjal antud ettevõtja teenust ei osutanud. Suurim teenusepakkuja oli Eesti Post.

2022. aastal kustutati MTR-st Direct Post OÜ registreering.

Otsepostiteenuse käive oli 2022. aastal * mln eurot ja edastatud saadetiste arv oli * mln, mis võrreldes eelneva aastaga tähendab tõusu käibe osas 1,0 % ja langust saadetiste arvu osas 11,2% (vt tabel 6).

Tabel 6 Otsepostiteenuse näitajad aastatel 2018 - 2022 (eurot, saadetist)

Näitaja	2018	2019	2020	2021	2022
Käive (€)	*	*	*	*	*
Saadetiste arv (tk)	*	*	*	*	*
Keskmine ühikuhind (€/tk)	0,184	0,191	0,194	0,199	0,227

* Konfidentsiaalne

Tabelis 6 toodud käibe ja saadetiste arvu muutumine ajas on esitatud joonisel 3.

* Konfidentsiaalne

Joonis 3 Otsepostiteenuse käive ja saadetiste arv aastatel 2011 - 2022 (eurot, saadetist)

Jooniselt 3 on näha, et teenust kasutatakse üha vähem. Viimastel aastatel on langus kiirenenud. Käibe languse tempo on olnud mahu langusest aeglasem teenuse hinnatõusude tõttu.

3.3. Perioodilise väljaande edastamise teenus

Perioodiline väljaanne on saatjalt tellitav ja tema poolt postiteenuse osutajale perioodiliselt, sagedusega vähemalt üks kord kvartalis edastamiseks üleantav adresseeritud trükis.

MTR-i kohaselt oli 2022. aasta lõpu seisuga registreeritud teenuse osutajaid kuus, kuid teenust osutas neist teadaolevalt vaid kaks ettevõtjat - Eesti Post ja Express Post. Puupost OÜ, OÜ MINIKOPP ja FamLogistics OÜ teenust ei osutanud. DataInternational Group OÜ-lt andmeid saada ei õnnestunud, kuid eelnevate aastate andmete põhjal antud ettevõtja teenust ei osutanud. Suurim teenusepakkuja oli Eesti Post.

2022. aastal kustutati MTR-st Direct Post OÜ registreering.

Kokku edastati 2022. aastal * mln perioodilist väljaannet ning teenuse kogukäive oli * mln eurot (vt joonis 4). Suurim teenusepakkuja oli Eesti Post.

* Konfidentsiaalne

Joonis 4 Saadetiste arv ja teenuse käive aastatel 2011 - 2022 (saadetist, eurot)

Jooniselt 4 on näha, et saadetiste arv on viimase kümne aasta jooksul stabiilselt langenud, kuid käive on kasvanud perioodilise väljaande edastamise teenuse hinnatõusude mõjul. Lisaks määrati 2022. aastal sellele ühekordne suurem toetus riigi poolt.

4. UPT osutaja

UPT osutaja on isik, kellele Konkurentsiamet on väljastanud tegevusloa UPT osutamiseks. UPT osutamiseks väljastatakse tegevusloa ainult ühele isikule. UPT osutaja määratakse viieks aastaks avaliku konkursiga, mille korraldab Konkurentsiamet.

UPT osutaja peab pakkuma UPT teenuseid (kuni 2 kg kaaluva kirisaadetise liht-, täht- ja väärtisaadetisena edastamine ning kuni 20 kg kaaluva postipaki täht- ja väärtisaadetisena edastamine) järjepidevalt, kvaliteetselt ja taskukohase tasu eest kogu Eesti Vabariigi territooriumil õigusaktidega sätestatud alustel ja korras.

UPT osutamise tegevusloa perioodiks 09.10.2019 – 08.10.2024 on Eesti Postil. UPT osutaja leiti 2019. aastal Konkurentsiameti poolt korraldatud avaliku konkursi kaudu.

Kehtiva tegevusloa tingimuste kohaselt peab UPT osutajal olema vähemalt 215 postkontorit ja vähemalt 1453 kirjakasti üle Eesti. 2022. aastal, kuid algas tegevusloa muutmise protsess, mille käigus lubas Konkurentsiamet postkontoreid vähendada. Käesoleva aruande esitamise ajaks on tegevusloa tingimuste otsused tehtud. Nimetatud otsuste kohaselt peab UPT osutajal olema vähemalt 109 postkontorit ja 823 kirjakasti üle Eesti. UPT-d tuleb osutada viiel päeval nädalas ja vähemalt kaks tundi päevas (postkontoris) kõikidele soovijatele võrdsetel tingimustel ja taskukohase tasu eest. Koos tegevusloaga kaasneb Eesti Postil vastavalt postiseaduses sätestatud kohustus osutada oma postivõrgu vahendusel üle Eesti pensionide ja toetuste väljamaksmise ning rahasiirete teenuseid. Lisaks on UPT osutajal kohustus edastada oma postivõrgu vahendusel kuuel päeval nädalas perioodilisi väljaandeid.

Eesti Post osutab lisaks UPT-le ka kõiki teisi postiseaduses kirjeldatud postiteenuseid (tegevusloaga kirisaadetiste ja postipakkide edastamine nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt, samuti kullerpostisaadetiste, otsepostisaadetiste ja perioodiliste väljaannete edastamine). Peale postiteenuste osutab Eesti Post veel näiteks postisaadetiste transiidi, lao-, veo-, finants- ja teisi teenuseid.

Eesti Postil oli 2022. aasta lõpu seisuga 155 postkontorit, kus osutati kõiki UPT kogumisse kuuluvaid teenuseid. Kõikidest 155 postkontorist 87 olid sellised, kus Eesti Posti nimel osutas teenust lepingupartner. Postipunkte (koht, kus ei osutata kõiki tegevusloaga hõlmatud postiteenuseid) ei olnud. Kirjakaste oli ettevõtjal 1305 ning kohti, kus müüdi ainult postmarke, oli 325. Nimekaste oli Eesti Postil 811. See on teenus, kus saaja laseb kogu oma posti suunata elu- või asukoha aadressi asemel nimekasti. Nii ei pea saaja avaldama saatjale oma tegelikku aadressi, vaid selleks on märgitud Eesti Posti vastav nimekast.

Eesti Postil oli 2022. aasta lõpu seisuga kokku 1773 töötajat ehk 69 võrra vähem, kui eelneval aastal. Kõikidest töötajatest oli postiteenustega seotud 1397 inimest ehk 12 võrra rohkem, kui eelneval aastal. Postiteenuste osutamiseks vajamineva tööjõu hulk on vähenenud. Ühelt poolt on selle põhjuseks traditsiooniliste postisaadetiste arvu langus, teiselt poolt üha suurem pakiautomaatide kasutamine saadetiste kogumisel ja kättetoimetamisel ja muude tehniliste lahenduste kasutuselevõtt.

Eesti Posti (mitte kontserni) toodete ja teenuste müügi käive oli 2022. aastal 100,5 mln eurot, millest postiteenuste käive moodustas * mln eurot. Eesti Post teenis 2022. aastal 24,7 mln eurot puhaskasumit.

4.1. Kuluarvestus

Postiseaduse kohaselt peab UPT osutaja pidama tulu- ja kuluarvestust eraldi:

- UPT kogumisse kuuluva postiteenuse kohta;
- iga teenuse lõikes, mille osutamiseks kasutatakse UPT kogumisse kuuluva postiteenusega ühiseid ressursse.

Tulu- ja kuluarvestuse vastavust postiseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele hindab sõltumatu audiitor. Seoses UPT makse ja ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamise taotlusega kaasas käiva aruandlusega on ka Konkurentsiametil vajadus hinnata Eesti Posti kulusid ja nende põhjendatust.

Eeltoodust tulenevalt on Eesti Posti kuluarvestuse temaatikat kajastatud aruandes koos UPT ebamõistlikult koormavate kulude teemaga.

4.2. UPT tasud

Vastavalt postiseadusele, tuleb UPT-d osutada taskukohase tasu eest. Selle piirmäärad kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega Konkurentsiameti ettepanekul. See tähendab, et UPT osutaja võib küll tasud ise määrata, kuid ületada ei tohi ministri poolt määrusega kehtestatud piirmäärasid. Praktikas on UPT osutaja määranudki müügihinnaks ministri poolt kehtestatud tasud.

Konkurentsiamet ei näinud vajadust 2022. aastal ettepaneku tegemist UPT taskukohaste tasude muutmiseks, kuna antud ettepanek tehti 2020. aastal. Valdonna eest vastutav minister nõustus 2020. aastal Konkurentsiameti poolt esitatud ettepanekuga ja muutis taskukohaste tasude määrust vastavalt ettepanekule. Muudatused jõustusid alates 31.05.2020.

4.3.UPT allahindlused

Postiseadus võimaldab teha UPT tasudele allahindlust. Allahindluse määr peab olema kulupõhine ning põhjendatav suure koguse üleandmisest tuleneva kulude kokkuhoiuga. Allahindlust võib rakendada, kui postisaadetise edastamise kulu on tavateenuse osutamise kulust väiksem. Allahindlus ja sellega seotud tingimused peavad olema läbipaistvad ja lähtuma võrdse kohtlemise printsiibist.

Iseenesest ei saa UPT puhul tekkida suure koguse üleandmisega kaasnevat kulude kokkuhoitu, kuna UPT raames saab korraga üle anda kuni 100 kirisaadetist või 25 postipakki. Vastasel juhul on tegemist partiisaadetisega ja see ei kuulu UPT koosseisu.

Eesti Post ei pakkunud UPT teenustele allahindlusi 2022. aastal.

Säilinud on spetsiaalselt vaegnägijatele adresseeritud postisaadetiste (sekogrammid) ja vangilaagrites viibivate interneeritute postipakkide tasuta edastamise võimalused, mis tulenevad ülemaailmsest postikonventsioonist.

5. UPT ebamõistlikult koormavate kulude katmine

5.1. UPT makse

UPT makse on postiteenuse osutaja poolt tegevusloaga postiteenustelt tasutav makse iga saadetise kohta. Makse määr kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. Ettepaneku esitamisel võtab valdkonna eest vastutav minister aluseks Konkurentsiameti ettepaneku. Postiseaduse kohaselt võib UPT makse olla kas teatud protsent tegevusloa alusel osutatava postiteenuse (v.a UPT teenus) käibest või fikseeritud summa igalt tegevusloaga teenuse (v.a UPT teenus) raames edastatud saadetiselt. UPT makset kogub Konkurentsiamet. Makset kogutakse, et hüvitada UPT osutajale UPT osutamise kohustusest tekkida võivaid ebamõistlikult koormavaid kulusid. Ebamõistlikult koormavad kulud võivad tekkida juhtudel, kui valdkonna eest vastutava ministri poolt kehtestatud taskukohased tasud ei kata UPT osutamise kohustusest tingitud põhjendatud kulusid.

Makset peavad tasuma kõik tegevusloaga postiteenuseid osutavad ettevõtjad. 2022. aastal olid nendeks Eesti Post ja Express Post.

2022. aastal kehtinud UPT makse määrad rahastamiskohustusega postiteenuse osutajale olid järgmised:

- lihtsaadetisena edastatav kirisaadetis 0,08 eurot;
- tähtsaadetisena edastatav kirisaadetis 0,40 eurot;
- väärtsaadetisena edastatav kirisaadetis 0,40 eurot;
- lihtsaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot;
- tähtsaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot;
- väärtsaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot.

Maksemäärad on püsinud muutumatuna alates 2014. aastast. Eesti Posti poolt tasutud UPT makse 2022. aasta eest on esitatud tabelis 7.

Tabel 7 Eesti Posti poolt tasutud UPT makse 2022. aasta eest

Postiteenus	Teenuse maht (tk)	Makse määr (eurot)	Makse (eurot)
<i>Riigisisene teenus</i>			
Lihtkirja edastamine	*	0,08	*
Tähtkirja edastamine	*	0,40	*
Väärtkirja edastamine	*	0,40	*
Tähtpaki edastamine	*	0,00	*
Väärtpaki edastamine	*	0,00	*
<i>Rahvusvaheline teenus</i>			
Lihtkirja edastamine	*	0,08	*
Tähtkirja edastamine	*	0,40	*
Väärtkirja edastamine	*	0,40	*
Tähtpaki edastamine	*	0,00	*
Väärtpaki edastamine	*	0,00	*
Kokku	6 957 092		689 161,52

* Konfidentsiaalne

Express Posti poolt tasutud UPT makse 2022. aasta eest on toodud tabelis 8.

Tabel 8 Express Posti poolt tasutud UPT makse 2022. aasta eest

Postiteenus	Teenuse maht (tk)	Makse määr (eurot)	Makse (eurot)
<i>Riigisisene teenus</i>			
Lihtkirja edastamine	*	0,08	*
Tähtkirja edastamine	*	0,40	*
Kokku	*		*

* Konfidentsiaalne

Seega kokku tasuti UPT makset 2022. aasta kohta * eurot.

Konkurentsiameti hinnangul ei ole vaja muuta UPT makse määrasid 2022. aastal.

5.2. UPT hüvitis

2022. aastal sai alguse menetlus 2021. aasta UPT ebamõistlikult koormavate kulude osas. Konkurentsiamet jõudis küll otsuse eelnõuni 2022. aasta lõpus, kuid antud menetlus kandus edasi 2023. aastasse. Otsuse eelnõu kohaselt Konkurentsiamet leidis, et 2021.aastal UPT ebamõistlikult koormavadi kulusid ei tekkinud. UPT osutaja on otsuse eelnõu osas esitanud Konkurentsiametile oma vastuväited ning käesoleva aruande koostamise ajal menetlus vastuväidete läbivaatamise osas veel jätkub.

6. Postivõrk

Postivõrk on seadmete ja vahendite süsteem, mida postiteenuse osutaja kasutab postisaadetiste edastamiseks. Postivõrk jaguneb kogumis- ja jaotusvõrguks.

Postiteenuse osutaja postivõrgu juurdepääsupunkt on nii tegevuskoht kui ka vahend, mida postiteenuse osutaja kasutab postiteenuse osutamiseks. Juurdepääsupunktideks on muu hulgas ka postkontorid ning kirjakastid.

Postkastid ei ole käsitatavad postivõrgu osana, kuivõrd tegemist on saaja kasutuses või omandis oleva vahendiga, mis on mõeldud eelkõige lihtsaadetisena edastatavate postisaadetiste ja perioodiliste väljaannete kättesaamiseks.

6.1. Postkontorid

Postkontor on püsiv tegevuskoht, kus on tagatud kõigi tegevusloaga hõlmatud postiteenuste osutamine. Postkontorite paiknemine peab tagama tegevusloaga hõlmatud postiteenuste takistuseeta osutamise kõigile soovijatele võrdsetel tingimustel, olenemata nende elu- või asukohast.

Tegevusloa tingimuste kohaselt oli Express Posti minimaalne lubatud postkontorite arv neli ja Eesti Postil 215 (vt tabel 9). Tegelikult oli Eesti Postil 2022. aasta lõpu seisuga 155 postkontorit ja Express Postil 4 postkontorit.

Tabel 9 Eesti Posti ja Express Posti postkontorite arv aastatel 2010 - 2022

Aasta	Eesti Post		Express Post	
	Miimum	Tegelik	Miimum	Tegelik
2010	344	351	4	5
2011	344	344	4	5
2012	320	320	4	4
2013	320	323	4	4
2014	320	321	4	4
2015	320	320	4	4
2016	320	320	4	4
2017	320	311	4	4
2018	245	271	4	4
2019	215	264	4	4
2020	215	264	4	4
2021	215	264	4	4
2022	215	155	4	4

6.1.1. UPT osutaja postkontorid

Nõuded UPT osutaja postkontoritele ja nende paiknemisele on kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri määrusega.

Eelkõige peab UPT osutaja arvestama asjaoluga, et juurdepääsupunkt asuks kohas, millele postiteenuse kasutajal on takistamatu juurdepääs. Lisaks sellele peab UPT osutaja võtma arvesse haldusüksuste piire, haldusüksuste väljakujunenud keskuste paiknemist, postiteenuse kasutajate elu- või asukohti, samuti ühistranspordiliinide kulgemist.

2022. aastal kehtinud majandus- ja kommunikatsiooniministri 10.07.2006 määruse nr 67 „Nõuded universaalse postiteenuse osutamiseks kasutatavatele juurdepääsupunktidele ja nende paiknemisele“ sõnastuse kohaselt peab igas maakonnas olema vähemalt üks UPT-d osutav postkontor, mis on avatud vähemalt viiel päeval nädalas, kokku vähemalt 25 tundi nädalas.

2022. aastal jätkas Eesti Post UPT osutamist ka motokandega, mis on postkontori alternatiiviks maapiirkonnas. Motokande teostajate arv üle Eesti oli 284, st kanderingi teostajad, kes täitsid muuhulgas ka motokande tellimusi.

Motokandega osutatakse UPT-d kasutajatele, kes asuvad maapiirkonnas lähimast postkontorist mööda avalikke teid mõõdetuna kaugemal kui viis kilomeetrit nende elu- või asukohas. Motokande teenuse tellimine elu- või asukohta on tasuta, tuleb vaid tasuda kasutatava postiteenuse eest vastavalt kehtivale hinnakirjale. UPT osutaja tagab motokande esmaspäevast reedeni (v.a rahvus- ja riigipühad). Motokande raames osutatava UPT tingimused ja tasud ei erine postkontorites pakutava UPT tingimustest ja tasudest. Motokande tellimiste arv ei ole piiratud.

6.2. Kirjakastid

Express Postil puuduvad kirjakastid kirisaadetiste kogumiseks, mistõttu puudutab käesolev punkt vaid Eesti Posti poolt paigaldatud kirjakaste, mis on mõeldud lihtsaadetisena edastatavate UPT kirisaadetiste kogumiseks. 2022. aasta lõpu seisuga oli Eesti Postil 1305 ööpäevaringse ligipääsuga kirjakasti.

6.3. Ülejäänud juurdepääsupunktid

Lisaks tegevusloaga postiteenuse osutajate juurdepääsupunktidele (postkontorid, kirjakastid, motokanne) on nii Eesti Postil kui ka teistel postiteenuse osutajatel veel juurdepääsupunkte, kus on võimalik kasutada postiteenuseid. Põhiliselt on selliste kohtade puhul tegemist postipunktidega, kus näiteks kullerpostiteenuse osutajad võtavad vastu saatjate tellimusi ja saadetisi, lisaks sellele, et saadetisi korjatakse ka saatja elu- või asukohast. Postside turul kasutatakse üha rohkem pakiautomaate, mille vahendusel on võimalik saata ja saada postisaadetisi. Pakiautomaate kasutavad Eesti Post, Itella ja DPD. DHL omab pakiautomaate, mis on mõeldud ainult saadetiste kättesaamiseks. Pakipoed on postiteenuse osutaja lepingupartnerid, kelle juurest on võimalik saada kätte või saata oma pakki. Lisaks kasutab DPD ka pakiroboteid, mis erinevad pakiautomaadist selle poolest, et pakid liiguvad masina sees ja väljastamine ning sisestamine toimub sama luugi kaudu. Ülevaate kirjeldatud juurdepääsupunktide arvust annab tabel 10.

Tabel 10 Ülejäänud juurdepääsupunktid aastatel 2017 - 2022

Juurdepääsupunkt	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Postipunkt	82	79	67	39	42	37
Pakiautomaat	253	441	502	699	782	915
Pakipood	148	63	33	18	20	35
Pakirobot	8	8	8	8	8	11
Kokku	495	595	610	764	852	998

Nagu tabelist näha, siis pakiautomaatide võrgustik on asendamas pakipoode, kuna pakiautomaadid on kuluefektiivsemad ja tarbijale mugavamad. Ühtlasi on pakiautomaate Eestis juba peaaegu 9 korda rohkem kui postkontoreid.

7. Järelevalve

7.1. UPT kirisaadetiste edastamise kvaliteet

Postiseadus näeb ette, kui suur hulk UPT raames siseriiklikult lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest peab jõudma adressaadini postitamisele järgneval tööpäeval. Tegemist on kirjadega, mida saab postitada Eesti Posti oranži värvi kirjakastidesse, mis paiknevad üle Eesti.

Postiseaduse kohaselt peab vähemalt 90% lihtsaadetisena edastatavatest siseriiklikest kirisaadetistest jõudma üle Eesti saajani postitamisele järgneval tööpäeval (postiseaduse § 37 lg 5). Nõue kehtib enne kirjakasti märgitud tühjendamise kellaega postitatud kirjadele. Hilisemal kellaajal kirjakasti jäetud kirjade üleandmise päevaks loetakse sellisel juhul kirjakasti märgitud järgmine tühjendamise päev.

Postiseaduse § 37 kohaselt peab UPT osutaja tagama postisaadetiste kogumise ja saajale kättetoimetamise kõikidel tööpäevadel ning mitte vähem kui viiel päeval nädalas ja üks kord päevas kogu Eesti territooriumi ulatuses. Erandid on lubatud riigi- ja rahvuspühade korral ning saarte puhul, millega puudub kogumisele ja kättetoimetamisele ettenähtud sagedusega regulaarne transpordiühendus.

Kuna Konkurentsiamet teostas 2020. aasta lõpus kontrollpostituse järelevalvemenetluse, siis ei nähtud vajadust, selle uuesti läbi viimiseks 2021. aastal. Kuna 2021. aastal kontrollpostituse järelevalvemenetlust läbi ei viidud, otsustas Konkurentsiamet selle teha 2022. aastal. Kontrollpostitus toimus 2022. aasta septembris ja novembris. Kontrollpostitus näitas, et siseriikliku lihtkirja edastamise kiirus tavaliste kirjade puhul (D+3) vastab postiseaduses kehtestatud nõudele, kuid prioriteetsete kirjade tulemus jäi alla nõutava taseme. Nõue on, et vähemalt 90% lihtsaadetisena edastatavatest siseriiklikest kirisaadetistest peab jõudma üle Eesti saajani postitamisele järgneval tööpäeval, kuid prioriteetsete kirjade tulemus oli 85,6% ja tavaliste kirjade tulemus oli 96,8%. Konkurentsiamet pöördus prioriteetsete kirjade tulemuse osas selgituste saamiseks ka Eesti Posti poole. Eesti Posti selgituses toodi välja, et antud erinevus võib tuleneda sellest, mis päeval saaja on kontrollinud oma postkasti. Konkurentsiameti andmete järgi toimetati 96,9% prioriteetsetest kirjadest kohale kas õigeaegselt või ühe päevase hilinemisega, võib antud põhjendus olla õigustatud. Sellega luges amet 2022. aasta kontrollpostituse järelevalvemenetluse lõppenuks.

7.2. Järelevalve statistika

2022. aastal postside valdkonnas teostatud järelevalve raames tõstatunud menetlustest annab ülevaate tabel 11.

Tabel 11 Järelevalvemenetluste arv 2022. aastal

Menetluse liik	Arv
Saabunud kaebusi ja teabenõudeid	18
Algatatud järelevalvemenetlusi	0
Ettekirjutusi	0

Tabelis 11 ei ole arvestatud selliseid telefoni teel suuliselt saabunud kaebusi ja teabenõudeid, millele vastati viivitamatult ning mida seetõttu ei registreeritud. Ametile esitatud kaebuste ja teabenõuete jaotus teemade kaupa on esitatud tabelis 12.

Tabel 12 Kaebuste ja teabenõuete jaotus 2018 - 2022. aastal

Põhjus	2018	2019	2020	2021	2022
Kadumine	7	19	7	3	6
Edastamise kiirus	2	5	4	4	0
Kahjustumine	2	6	6	1	1
Kättetoimetamine või kogumine	13	8	10	4	5
Vale kättetoimetamine	1	4	1	1	0
Klienditeeninduse kättesaadavus	0	0	1	0	0
Postitöötajate käitumine	0	0	0	0	0
Postiteenustele juurdepääs	0	0	1	0	0
Muu põhjus	5	9	9	7	6
Kokku	30	51	39	20	18

2022. aastal esitatud 18 kaebusest ja teabenõudest puudutas siseriiklikke postiteenuseid 10 ja rahvusvahelisi postiteenuseid 8 juhtumit. Vastavad näitajad 2021. aastal olid 7 ja 13 juhtumit.

8. Tegevused 2022. aastal

- Postiteenuse kasutajate õiguste kaitse ja postiteenuse kasutajate nõustamine.
- UPT kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamise kontroll.
- Kontroll postsideturul tegutsevate ettevõtjate üle (sh tegevuslubade väljastamine, muutmine).
- Postiseaduse muudatuste läbitöötamine ja analüüsimine koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.
- UPT osutaja kulude analüüs, tuvastamiseks põhjendatud ebamõistlikult koormavaid kulusid ja nende hüvitamise tagamine.
- UPT taskukohaste tasude ülevaatamine ja võimaliku ettepaneku esitamine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile vastava määruse muutmiseks. Juhul, kui postiseadust muudetakse, kaob vajadus taskukohaste tasude ülevaatamise ja ettepanekute järele.
- UPT makse tasumise tagamine ja kontroll.
- Postsidealase statistilise teabe kogumine, analüüs ja avaldamine.
- Konkurentsiameti ja riigi esindamine rahvusvahelistes organisatsioonides ja suhtluses.